

4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки» (Усунення правової колізії, так як Національний банк України наділено не притаманними йому функціями) № 70-V 03.08.06.

5. Закон України «Про охорону навколишнього середовища». — К., 1991.

6. Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційної безпеки» № 39/95-ВР від 08.02.1995.

Казанчук І.Д.,

професор кафедри адміністративної діяльності ОВС
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юрид., наук, доцент

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Погіршення рівня життя в Україні має чітко окреслений екологічний контекст. В Україні вже досить давно сталися структурні деформації народного господарства, не має й ефективно діючих правових, адміністративних та економічних механізмів захисту навколишнього природного середовища. Треба визнати, що і такі чинники, як нераціональне використання природних ресурсів, руйнування ландшафтів і інших цінних природних комплексів, непередбачене і екологічно необґрунтоване розміщення виробничих потужностей, розвиток екологічно небезпечних галузей промисловості, недосконалість діючого законодавства України, фінансування і здійснення природоохоронних заходів за залишковим принципом, слабкість екологічних громадських організацій, неспроможність компетентних державних органів врегулювати відносини в екологічній сфері — все це сприяло надзвичайно загрозливій екологічній ситуації, що склалася в нашій державі. Такі процеси тривали десятиріччями і призвели до високого техногенного навантаження на природне середовище, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря і земель, нагромадження у величезних кількостях шкідливих відходів виробництва. І що найстрашніше — вплинули на погіршення стану здоров'я людей, збільшення смертності, генетичну деградацію всього народу України.

Значно ускладнила ситуацію найбільша в світі ядерна катастрофа на Чорнобильській АЕС. За своїми масштабами й значенням вплив господарської діяльності на навколишнє середовище певною мірою є адекватним стихійним природним процесом. Аварія на ЧАЕС у 1986 році з її негативними біологічними, економічними та соціальними наслідками спричинила в Україні ситуацію, що наближається до рівня глобальної екологічної катастрофи. Треба розуміти, що ці процеси мають не лише загальнодержавний характер, але й загрози планетарного масштабу. І ця істина повторюється подіями, що сталися в Японії у зв'язку з землетрусом у березні 2011 року, і «перспективою» нового Чорнобилю.

З екологічного погляду Україна нині значною мірою може бути сумним прикладом майбутнього людства, де Червоних книг уже не вистачає для запису загиблих видів флори і фауни, так безглуздо і безжалісно знищених людиною.

Уся територія України вже визнана зоною екологічного лиха. Так, зокрема, постійного жорстокого хімічного пресингу зазнають водні ресурси України. Третина промислових і побутових стоків у річки взагалі не очищується, а вони містять мільйони тонн шкідливих і отруйних речовин, що у водному середовищі утворюють нові токсичні сполуки. Термальне забруднення природних вод відбувається унаслідок скидання гарячої води із систем охолодження електростанцій та інших промислових підприємств. Невтішною є загальна статистика по країні, щодо якої найвищий рівень забруднення атмосфери небезпечними речовинами визначений у містах Донецьку, Маріуполі, Одесі, Дніпропетровську, Запоріжжі, Лисичанську, Кривому Розі, Дніпродзержинську, Луганську, Макіївці, Полтаві, Ялті, Києві [1, с. 80].

Тому незалежна українська держава мусить якщо не відновити колишній стан живої природи, то принаймні подбати про те, щоб завдавати мінімальної шкоди довкіллю. Така ситуація додатково ускладнюється тим, що вирішення проблем охорони природи й навколишнього середовища потребує не тільки розробки «заходів», як було раніше, а й величезного ентузіазму всіх громадян, зростання загальної культури, глибокого і точного знання законів природи.

Конституція України проголошує, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави [2, Ст. 16]. Проте, система організації управління природокористуванням, охороною навколишнього середовища, контролю за цими процесами виявилася неспроможною здійснювати ефективне екологічне регулювання

розвитку продуктивних сил суспільства, розв'язувати складні екологічні проблеми. За браком коштів екологічні проблеми в Україні нині практично не вирішуються.

Зважаючи на гостроту проблеми у сфері екології на сучасному етапі розвитку країни організація та проведення докорінних соціально-екологічних реформ, на нашу думку, повинна здійснюватися за наступними напрямками:

1. Модернізація та вдосконалення існуючої системи управління.

2. Створення принципово нової системи управління і регулювання у сфері природокористування, охорони навколишнього природного середовища, яка б повною мірою включала ефективні правові та організаційні механізми.

Щодо останнього показовим є досвід розвинених країн світу, де ринкові механізми за належного державного контролю за дотриманням вимог екологічного законодавства забезпечують сприятливіші умови для природо- та ресурсозбереження, застосування екологічнобезпечних технологій і методів господарювання тощо, ніж жорстке адміністративне регулювання.

Загалом, для досягнення стану сталого природного позитивного розвитку необхідною є наявність таких умов, як: а) створення політичної системи, здатної забезпечити участь широкої громадськості в прийнятті рішень з питань екологічної безпеки; б) достатньо гнучка, здатна до реформації адміністративно-правова система; в) розвиток технологічної системи і системи ефективного виробництва, орієнтованої на пошук нових рішень і впровадження інноваційних технологій збереження природних ресурсів; г) розвиток міжнародної системи, сприятливої налагодженню зв'язків.

Враховуючи все вище зазначене, основними шляхами подолання низки екологічних проблем в умовах розвитку адміністративної реформи в Україні, адаптації чинного адміністративного законодавства до європейських норм і стандартів, реалізації державної екологічної політики до шляхів є:

- 1) удосконалення діючої системи органів державного регулювання у галузі екологічної безпеки та охорони природних ресурсів;

- 2) вдосконалення механізму адміністративно-примусового впливу на правопорушників, а також — відновлення природних ресурсів;

- 3) оновлення існуючої системи вивчення причин та умов, що сприяють скоєнню правопорушень, механізму їх попередження, і відшкодування завданої шкоди у сфері захисту природного середовища;

4) внесення змін і доповнень до Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру», Кодексу України про адміністративні правопорушення тощо;

5) розвиток екологічного контролю з боку державних органів як основного адміністративного методу управління щодо реалізації екологічної політики;

6) підвищення ролі органів місцевого самоврядування (територіальних громад) у прийнятті рішень з екологічних питань, вироблення стратегії оптимального використання природних ресурсів, розробка концепцій екологічної політики;

7) активне залучення громадськості до охорони навколишнього природного середовища і процесу прийняття рішень з екологічних питань, у тому числі, покращення нормативного забезпечення їх природоохоронної діяльності через чітке визначення механізму реалізації їх прав та системи стимулювання.

Чорнобиль став лиховісним знаком людської долі, найдраматичнішим наслідком нерозважного протиборства людини з природою. Спроба не прилаштовуватися до природи, а прилаштувати її до себе була найстрашнішою помилкою в історії людства. І якщо сучасне суспільство і, насамперед, державні органи всіх країн не вирішать головної проблеми — ядерної і пов'язаної з нею екологічної — не вирішиться жодна із проблем.

Література

1. Головченко В., Потьомкін А. Хто має право на користування надрами в Україні? / В. Головченко // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 9. — 120 с.

2. Конституція України [Текст]: із змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30.